

MINISTER
FUNDUSZY I POLITYKI REGIONALNEJ

GRZEGORZ PUDA

data: 11 lutego 2022

znak sprawy: DPP-VI.78.8.2019DPP-
VI.78.8.2019

Podsumowanie

postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027

Wprowadzenie

Zgodnie z wymaganiami art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2021 poz. 2373), dalej: ustawa o oś, projekt programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 (dalej: Program, FEPW) jako dokument wyznaczający ramy dla realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, wymagał przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, celem zapewnienia wysokiego poziomu ochrony środowiska. Zgodnie z tymi wymaganiami została opracowana Prognoza oddziaływania na środowisko projektu FEPW (dalej: Prognoza), której celem była ocena potencjalnych skutków oddziaływania realizacji Programu na poszczególne komponenty środowiska z uwzględnieniem możliwych wariantów tego dokumentu.

Niniejsze podsumowanie prezentuje wyniki przeprowadzonego postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. W podsumowaniu przedstawiono w szczególności:

- ustalenia zawarte w Prognozie,
- opinie właściwych organów,
- zgłoszone uwagi i wnioski z konsultacji społecznych,
- propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitorowania skutków realizacji Programu na środowisko.

Prognoza została wykonana w okresie październik 2020 r. - grudzień 2021 r. na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej przez instytut badawczy: Główny Instytut Górnictwa.

Informacje o Programie

Program FEPW to kontynuacja wsparcia dla 5-ciu regionów Polski Wschodniej (lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego), oferowanego w latach 2007- 2013 oraz 2014-2020. Obszar realizacji Programu na lata 2021-2027 rozszerzono o region statystyczny mazowiecki regionalny (województwo mazowieckie z wyłączeniem Warszawy i otaczających ją powiatów).

Alokacja Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przewidziana na realizację Programu wynosi 2 508 mln EUR.

Zakres interwencji obejmuje:

- **rozwój konkurencyjności i innowacyjności MŚP**, w tym: start-upów i ekosystemu ich wspierania, wzrost wykorzystania wzornictwa oraz rozwiązań z zakresu gospodarki obiegu zamkniętego, a także automatyzację i robotyzację działalności przedsiębiorstw, zwiększenie konkurencyjności MŚP m.in. poprzez wsparcie branży turystycznej;
- **wsparcie przedsięwzięć podnoszących dostępność przyjaznych środowisku usług publicznych oraz jakość życia**, w tym:
  - poprawa efektywności dystrybucji energii elektrycznej;
  - rozwój transportu miejskiego;
- **przystosowanie miast do zmian klimatu w kontekście ochrony przed negatywnymi skutkami zmian klimatu** jak i tworzenie lub podnoszenie ich odporności do obecnej i przyszłej zmienności klimatu;
- **zapewnienie ochrony różnorodności biologicznej** na obszarach cennych przyrodniczo i prawnie chronionych;
- **poprawę dostępności transportowej** (w tym: dalszy rozwój infrastruktury drogowej i kolejowej);
- **rozwój potencjału turystyki i uzdrowisk.**

Ustalenia zawarte w Prognozie

Celem Prognozy była ocena potencjalnych skutków oddziaływania realizacji projektu FEPW na poszczególne komponenty środowiska z uwzględnieniem możliwych wariantów projektu Programu.

W ramach Prognozy dokonano oceny stanu środowiska na obszarze Polski Wschodniej oraz analizy możliwości wystąpienia oddziaływań na poszczególne elementy środowiska, w tym oddziaływań skumulowanych i możliwego oddziaływania transgranicznego.

W Prognozie zaproponowano także rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w tym w szczególności w zakresie potencjalnych skutków dla realizacji celów i przedmiotu ochrony obszaru NATURA 2000 oraz integralności tego obszaru.

Dokonana analiza zawartości projektu FEPW i jego zgodności z innymi dokumentami (przeanalizowano 39 dokumentów, w tym 13 pozycji o zasięgu międzynarodowym oraz 26 dokumentów stanowiących krajowe programy, plany i strategie) wykazała, że główne cele środowiskowe FEPW są zgodne z celami środowiskowymi sformułowanymi zarówno w opracowanych i przyjętych w kraju politykach i strategiach. Są one także spójne ze strategicznymi dokumentami szczebla międzynarodowego. FEPW uwzględnia bezpośrednio cele UE skoncentrowane na transformacji i rozwoju gospodarczym (w aspekcie wyrównywania szans dla regionów słabiej rozwiniętych), uwzględniającym założenia tzw. gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ). Z analiz wynika także istnienie powiązań (zależności) pośrednich wynikających z zaleceń Komisji Europejskiej w zakresie wdrażania innowacji środowiskowych (ekoinnowacji), w aspekcie ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, zanieczyszczeń powietrza oraz adaptacji do zmian klimatu.

Dokonano oceny stanu bieżącego na obszarze województw: lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego oraz regionu statystycznego mazowiecki regionalny, uwzględniając różnorodność biologiczną, obszary chronione, w tym obszary Natura 2000, wody (jakość i zasoby wód), powietrze, klimat, powierzchnie ziemi (gleby, erozja), krajobraz, zasoby naturalne, zdrowie i jakość życia ludzi oraz zabytki i dobra materialne. Uwzględniono także kwestie dotyczące ochrony różnorodności biologicznej w kontekście adaptacji do zmian klimatu.

Przewidywane znaczące oddziaływania projektu FEPW na poszczególne komponenty środowiska zostały zidentyfikowane w dwóch krokach. W pierwszej kolejności wskazano najistotniejsze znaczące oddziaływania wynikające z realizacji projektów w ramach

poszczególnych priorytetów, a następnie określono ogólne oddziaływania wynikające z wdrożenia FEPW.

Wymienione w projekcie FEPW działania obejmują bardzo szerokie i przekrojowe spektrum poczynając od przedsięwzięć o charakterze inwestycyjnym/ infrastrukturalnym np. infrastruktura energetyczna, drogowa i kolejowa, a kończąc na działaniach o charakterze „mieszanym” (tzn. mogącym łączyć w sobie zadania zarówno materialne, jak i kształtujące zachowania społeczne w danym obszarze) np. platformy startowe, gospodarka o obiegu zamkniętym, produkty turystyczne, automatyzacja i robotyzacja. Część działań obejmuje obszar całej Polski Wschodniej, podczas gdy część przedsięwzięć jest zawężona obszarowo i nakierowana na konkretny typ lokalizacji, jak przykładowo miasta średnie i inne ośrodki miejskie, czy też miejscowości uzdrowiskowe i obszary ochrony uzdrowiskowej.

Przeprowadzona analiza priorytetów i planowanych w ich ramach działań oraz ocena ich skutków środowiskowych wykazała, że znaczna część rodzajów przedsięwzięć planowanych w ramach FEPW nie będzie wpływać znacząco na środowisko. Niektóre z działań związane z budową, rozbudową lub przebudową infrastruktury – planowane w ramach Priorytetu 4. *Spójna sieć transportowa* oraz w mniejszym zakresie Priorytetu 2. *Energia i klimat* (w zakresie efektywności sieci energetycznych), Priorytetu 3. *Zrównoważona mobilność miejska* (w zakresie rozbudowy infrastruktury) i Priorytetu 5. *Turystyka oraz usługi uzdrowiskowe* (w zakresie projektów dotyczących budowy obiektów stanowiących element zintegrowanego produktu turystycznego, infrastruktury ułatwiającej dostęp oraz modernizacji i zagospodarowania istniejących obiektów) mogą skutkować potencjalnie znaczącymi negatywnymi oddziaływaniami na środowisko. Ich wpływ na środowisko będzie miał jednakże charakter przemijający, o ile realizacja zostanie wykonana zgodnie z obowiązującymi normami prawnymi i zaleceniami.

Żadnego negatywnego oddziaływania na środowisko lub potencjalnie nieznaczącego oddziaływania należy również spodziewać się w wyniku rozwoju przedsiębiorczości i innowacji, a więc opracowania i komercjalizacji nowych technologii i nowych produktów/ usług, co w kontekście zapisów FEPW jest jednym z podstawowych celów Programu. Wsparcie wymienionych rozwiązań powinno, tam gdzie jest to zasadne, uwzględniać założenia koncepcji ekoprojektowania.

Wraz z wdrożeniem Programu można oczekiwać również pozytywnych skutków środowiskowych, które mogą wpływać na spowolnienie lub zahamowanie niekorzystnych tendencji poszczególnych elementów środowiska. Skutkiem pośrednim wdrażania nowych

technologii powinna być dbałość o środowisko i zrównoważony rozwój – przykładowo w ramach Priorytetu 1. *Przedsiębiorczość i innowacje* poprzez działania na rzecz opracowania i wdrożenia nowego modelu biznesowego w MŚP wykorzystującego założenia gospodarki o obiegu zamkniętym, a w Priorytecie 2. *Energia i klimat* dzięki wdrożeniu inteligentnych rozwiązań mających na celu poprawę bezpieczeństwa, monitorowanie pracy sieci energetycznych i wykorzystanie energii wytworzonej z OZE. Można spodziewać się także, że w rezultacie działań edukacyjnych i projektów aktywizujących lokalne społeczności poprawi się stan wiedzy i świadomość ekologiczna mieszkańców wspieranego makroregionu, a wymiernym skutkiem tego będzie większa troska o stan wszystkich komponentów środowiska.

Oceny skumulowanych oddziaływań na środowisko projektu FEPW dokonano uwzględniając cząstkowe oceny oddziaływań ze strony poszczególnych działań przewidzianych do realizacji w ramach tego Programu, jak i oceny oddziaływań wynikających z realizacji innych dokumentów strategicznych, planów i programów obejmujących obszar Polski Wschodniej w najbliższych latach, przy założeniu iż kumulacja może nastąpić w dwóch skalach:

- 1) skala bezpośrednich oddziaływań ze strony przedsięwzięć inwestycyjnych, jeżeli chodzi o realizację przedsięwzięć bezpośrednio oddziałujących na środowisko w tym samym miejscu i w tym samym czasie;
- 2) skala oddziaływań na poziomie skutków realizacji Programu. Przy zapewnieniu odpowiednich działań zabezpieczających, realizacja przedsięwzięć w ramach FEPW nie powinna powodować skumulowanych oddziaływań negatywnych.

Przeprowadzona analiza i ocena wypełnienia zasady „nie czyni poważnej szkody” - „Do No Significant Harm” (DNSH) wykazała, że działania ujęte w ramach poszczególnych celów projektu FEPW są zgodne z zasadą DNSH, ponieważ ze względu na swój charakter nie będą miały znaczącego negatywnego wpływu na środowisko.

Na podstawie przeprowadzonych analiz i oceny oddziaływania, można również stwierdzić, iż w przypadku całości analizowanego FEPW, brak jest podstaw do identyfikacji ryzyka transgranicznego oddziaływania na środowisko.

Dla zidentyfikowanych potencjalnych negatywnych oddziaływań mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz na integralność tego obszaru zaproponowano rozwiązania mające na celu zapobieganie ograniczanie lub mitygację. W ramach poszczególnych priorytetów opracowano katalog działań dla zidentyfikowanych potencjalnych krótko- i długoterminowych

negatywnych oddziaływań na poszczególne komponenty środowiska, w sposób szczególny uwzględniając obszary Natura 2000.

Jednym z elementów Prognozy jest także analiza wariantowa. Analiza wariantu zero (braku realizacji projektu FEPW) wskazała, iż głównym negatywnym skutkiem braku realizacji Programu będzie m.in. dalsza, pogłębiająca się marginalizacja makroregionu Polski Wschodniej w szczególności w dostępie do lokalnych rynków pracy, niedostateczny poziom innowacyjnych przedsiębiorstw oraz zagrożenie lub zubożenie zasobów biotycznych środowiska. Pozorne pozytywne efekty realizacji wariantu „zero” odnoszą się głównie do czasowych, krótko- lub średnioterminowych korzyści środowiskowych.

W Prognozie zaproponowano również rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projekcie FEPW, pozwalające na wybór takich wariantów realizacji inwestycji, które w jak najmniejszym stopniu będą oddziaływały na środowisko. W Prognozie wskazano przykładowo na:

- wspieranie rozwiązań technologicznych minimalizujących negatywne oddziaływanie na środowisko (zastosowanie najlepszych technologii, procesów i urządzeń na etapie budowy jak i po zakończeniu inwestycji);
- przedstawienie różnych terminów realizacji przedsięwzięcia (dotyczy obszarów wrażliwych – np. w miejscu lęgu ptaków);
- analiza miejsc szczególnie zagrożonych dla przemieszczających się zwierząt (oznakowanie miejsc zagrożonych kolizją).

Dla osiągnięcia pozytywnych efektów środowiskowych mających na celu budowę gospodarki niskoemisyjnej istotne będą tzw. kryteria środowiskowe na etapie selekcji projektów, przykładowo:

- zgodność z zasadą zrównoważonego rozwoju;
- spełnienie wymagań prawnych dotyczących ochrony środowiska;
- zgodność z zasadą „nie czyń poważnej szkody”¹;
- wpływ projektu na obszary Natura 2000 oraz szlaki migracyjne zwierząt.

---

¹ W rozumieniu art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniającym rozporządzenie (UE) 2019/2088 (L 198/13) w odniesieniu do sześciu celów środowiskowych: łagodzenie zmian klimatu, adaptacja do zmian klimatu, zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich, przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola oraz ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów,

Opinie właściwych organów

Przed przystąpieniem do prac nad Prognozą, Minister Funduszy i Polityki Regionalnej (MFiPR) wystąpił do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (GDOŚ) i Głównego Inspektora Sanitarnego (GIS) o określenie zakresu i stopnia szczegółowości informacji w niej wymaganych. Wskazania ww. organów (pisma z dnia 2 marca 2020 r.) stanowiły załączniki do Szczegółowego opisu przedmiotu zamówienia na wykonanie Prognozy.

Projekt Prognozy został przekazany do zaopiniowania wskazanym powyżej organom. W odpowiedzi GIS w piśmie z dnia 26 marca 2021 r., poinformował, że nie wnosi uwag. Natomiast GDOŚ w piśmie z dnia 31 maja 2021 r. zgłosił uwagi do Prognozy.

GDOŚ zwrócił uwagę, iż FEPW charakteryzuje niski poziom szczegółowości wyrażony przez priorytety i cele szczegółowe oraz brak sprecyzowanej listy przedsięwzięć, zaznaczając jednocześnie, iż Prognoza zasadniczo zawiera wszystkie niezbędne elementy wymienione w art. 51 i 52 ustawy o oś oraz wynikające z wcześniejszych uzgodnień MFiPR z GDOŚ, których przedmiotem był zakres i stopień szczegółowości Prognozy [pisma GDOŚ z dnia 2 marca 2020 r.]. GDOŚ podkreślił, iż analizy zawarte w Prognozie zostały dostosowane stopniem szczegółowości do stopnia szczegółowości zapisów FEPW wskazując, iż wobec ogólności zapisów Programu nie było możliwe precyzyjne określenie charakteru przewidywanych oddziaływań na środowisko. GDOŚ zaznaczył, iż w Prognozie przytoczone zostały wnioski z prognoz dla istniejących dokumentów o charakterze typowo inwestycyjnym, komplementarnych do projektu FEPW i będących na wyższym poziomie szczegółowości. Ponadto GDOŚ przedstawił uwagi szczegółowe, które dotyczyły przykładowo:

- oddziaływania na obszary chronione, w tym Natura 2000 – konieczność weryfikacji głównego wniosku przedstawionego w rozdziale 5.2. Prognozy zgodnie z którym nie zidentyfikowano możliwości wystąpienia znaczących negatywnych oddziaływań na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000 w wyniku realizacji postanowień FEPW;
- wpływu na klimat i adaptację do zmian klimatu – niezbędne doprecyzowanie jak należy rozumieć wniosek „Założenia zawarte w PPW+ odnośnie nakreślonych w nim działań, wskazują, iż realizacja wspieranych przez Program projektów będzie miała pozytywny wpływ na zmiany klimatu”;
- rozwiązań zapobiegających, ograniczających lub kompensujących
– w Prognozie wskazano, że realizacja działań inwestycyjnych będzie wiązała się

z wycinką drzew i krzewów, wobec tego na liście działań kompensacyjnych należy uwzględnić konieczność przeprowadzenia adekwatnych nasadzeń zastępczych;

- monitoringu – zaplanowana metodyka monitoringu skutków realizacji postanowień FEPW na środowisko przyrodnicze jest poprawna. Jednak zaproponowane wskaźniki środowiskowe nie pozwolą na uzyskanie informacji o faktycznym wpływie realizacji postanowień FEPW na środowisko przyrodnicze oraz na ocenę skuteczności zaproponowanych działań minimalizujących/ kompensacyjnych, ponieważ nie mają one charakteru środowiskowego. Konieczne rozszerzenie listy wskaźników monitoringowych o typowo środowiskowe;
- środowiskowe kryteria wyboru projektów – w związku z propozycją kryterium „wpływ projektu na obszary Natura 2000 oraz szlaki migracyjne zwierząt” – niezbędne doprecyzowanie jaki rodzaj wpływu projektu na obszary NATURA 2000 będzie analizowany;
- załączniki – tabelę stanowiącą zestawienie oddziaływań poszczególnych typów przedsięwzięć na poszczególne komponenty środowiska (załącznik 9) należy przedstawić w podziale na etap budowy i realizacji.

W zdecydowanej większości uwzględniono powyższe uwagi, poprzez uzupełnienie, doprecyzowanie, dodanie lub wyjaśnienie treści Prognozy. Pełne stanowisko do poszczególnych uwag i propozycji przekazanych przez GDOŚ zamieszczono w załączniku nr 1 do niniejszego Podsumowania.

Zgłoszone uwagi i wnioski z konsultacji społecznych

Dnia 5 marca 2021 r. odbywała się konferencja, którą Minister Funduszy i Polityki Regionalnej zainaugurował konsultacje społeczne projektu FEPW oraz Prognozy. Konsultacje trwały do 8 kwietnia 2021 r.

Projekty obu dokumentów zostały udostępnione na stronie internetowej utworzonej na potrzeby konsultacji: www.polskawschodnia.gov.pl/konsultacje oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa. Były także dostępne – po uprzednim umówieniu się telefonicznym (z uwagi na stan pandemii COVID-19) – do wglądu w siedzibie Ministerstwa (ul. Wspólna 2/4, Warszawa, w godzinach pracy urzędu, tj. 8.15-16.15.). Informacja o konsultacjach pojawiła się na stronie Ministerstwa <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony> oraz na portalu www.funduszeuropejskie.gov.pl. Została również ogłoszona w prasie 4 marca 2021 r. – w formie ogłoszeń w dziennikach o zasięgu regionalnym (Dziennik Wschodni, Echo Dnia (wydania: radomskie, świętokrzyskie oraz podkarpackie), Gazeta Olsztyńska, Gazeta

Codzienna „Nowiny”, Gazeta Współczesna, Kurier Poranny oraz Super Express), a także w mediach społecznościowych – na profilach na Facebooku: Ministerstwa, Funduszy Europejskich i I love Polska Wschodnia:

- <https://www.facebook.com/MinisterstwoFunduszyiPolitykiRegionalnej>
- <https://www.facebook.com/FunduszeUE>
- <https://www.facebook.com/polskawschodnia>

oraz na Twitterze Ministerstwa:

- https://twitter.com/MFIPR_GOV_PL.

Ponadto zaproszenie do udziału w konsultacjach społecznych zostało wysłane bezpośrednio do niemal 170 podmiotów i instytucji, tj.:

- przedstawicieli administracji rządowej;
- samorządów województw Polski Wschodniej (6) oraz jednostek samorządu terytorialnego, na których obszarze będzie realizowana interwencja (miasta wojewódzkie, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze i pozostałe trzy miasta subregionalne z obszarów zmarginalizowanych);
- urzędów, agencji, dyrekcji oraz innych podmiotów realizujących zadania publiczne,
- stowarzyszeń/ zrzeszeń samorządów;
- partnerów społecznych i gospodarczych oraz podmiotów działających na rzecz społeczeństwa obywatelskiego.

Uwagi i wnioski do Prognozy można było składać:

- za pośrednictwem formularzy online dostępnych na stronie www.polskawschodnia.gov.pl/konsultacje;
- pisemnie na adres Ministerstwa;
- ustnie do protokołu w siedzibie Ministerstwa.

Po zakończeniu procesu konsultacji społecznych, przeanalizowano otrzymane uwagi. Wpłynęło ponad 50 uwag i wniosków (zgłoszone przez dwa podmioty: Urząd Miejski w Radomiu i PKP PLK). W przeważającej większości sugerowane zmiany zostały uwzględnione w Prognozie i polegały na dodaniu, zweryfikowaniu, doprecyzowaniu czy uszczegółowieniu informacji zawartych w Prognozie. Zestawienie uwag wniesionych podczas konsultacji społecznych wraz ze stanowiskiem (zakres i sposób uwzględnienia uwagi) zamieszczono w załączniku nr 1 do Podsumowania.

Monitorowanie skutków realizacji Programu na środowisko

W Prognozie wskazano na konieczność przeprowadzenia w trakcie realizacji FEPW oceny jego wpływu na kwestie zrównoważonego rozwoju, w tym m.in. uwzględnienie dążenia do neutralności klimatycznej, aspektu cyklu życia projektów – w zakresie ekoprojektowania lub innych rozwiązań związanych z optymalizacją zużycia surowców, materiałów, energii i ograniczeniem ilości odpadów, a także stosowaniem zrównoważonych środowiskowo modeli biznesowych.

Zaproponowano aby monitorowanie FEPW, oparte na metodzie wskaźnikowej, obejmowało również dodatkowe wskaźniki odnoszące się do skutków realizowanych projektów na zrównoważony rozwój makroregionu.

Organem odpowiedzialnym za monitorowanie aspektów zrównoważenia środowiskowego realizowanych działań i projektów będzie Instytucja Zarządzająca FEPW.

Grzegorz Puda

/podpisano elektronicznie/

Załączniki

Uwagi zgłoszone w ramach konsultacji społecznych do Prognozy oddziaływania na środowisko projektu programu *Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027* oraz uwagi zgłoszone w ramach opiniowania Prognozy przez GDOŚ.